

De rechtspositie van de moderne werkende hond

De oudste berichten in de rubriek 'Een eeuw PDM', vorig jaar, gingen over werkende honden. Die zijn er nog steeds. Uit recente jurisprudentie blijkt wel, dat ze nu heel ander werk doen: de trekhond is een surveillance- of speurhond geworden, die werkt bij het rijk. Heeft dat ook geleid tot een andere positie in de regelgeving?

In de goed gekozen stukjes van vroeger, die vorig jaar in Dier & Milieu stonden, ging het regelmatig over het harde leven van werkende dieren. In 1919 over kosteloos drinkwater voor trekhonden, in 1926 over het herkennen van pijn bij trekdieren. De Trekhondenwet was al sinds 1910 van kracht, maar een algemeen verbod werd pas 50 jaar later uitgevaardigd, toen je vrijwel geen trekhond meer zag. In juni 1946 lezen we ineens een noodkreet:

Een jaar zijn we nu al bevrijd, maar de kettinghond zijn we nog steeds niet kwijt! Wij eischen ook voor dit dier: bevrijding!!

Wie dat eiste, staat er helaas niet bij. De redactie? In 1969, als de kettinghond niet bevrijd is maar wel beschermd wordt door het *Waak- of heemhondenbesluit*, verschuift de aandacht naar loslopende honden – en daar zijn later de hoogrisicohonden bijgekomen. Maar hoe staat het in 2019 eigenlijk met werkende honden en hun wettelijke bescherming? Ter illustratie vat ik eerst een paar recente uitspraken samen.

De oudste berichten in de rubriek 'Een eeuw PDM', vorig jaar, gingen over werkende honden

Van trekhond naar speurhond/surveillancehond

Struikelen over een drugshond

Een penitentiair inrichtingswerker bij de PI Almelo

In de artikelen van vroeger, die vorig jaar in Dier & Milieu stonden, ging het regelmatig over het harde leven van werkende dieren

kwam tijdens haar werk in en bij cel D21 ten val. Op dat moment werd daar ook een drugshond ingezet. De vrouw is over de riem van de hond gestruikeld en heeft ernstig letsel opgelopen. Ze is gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaard.

Ze stelt verweerder (de minister van Justitie en Veiligheid) aansprakelijk voor de door haar geleden schade, op grond van onder andere de artikelen 6:179 en 6:181, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek (aansprakelijkheid voor het gebruik van dieren).

Verweerder beschouwt de val niet als een dienstongeval. Je kan niet van hem verwachten, dat hij zijn personeel waarschuwt voor geringe gevaren als gevolg van algemeen gebruikelijke objecten, zoals een op de grond liggende hondenriem of hond. Het doorzoeken van cellen met een drugshond is in een PI onderdeel van de reguliere inspecties.

De vraag is, of het dier het ongeluk heeft veroorzaakt. Volgens de vrouw wel, volgens getuigen niet: de hond lag op de grond en sprong pas op na de val. Verzoekster heeft gesuggereerd dat

de werkgever instructies had moeten opstellen voor het gebruik van de drugshond, (mede) gericht op de veiligheid van het personeel. In het *Protocol ten aanzien van de landelijke inzet drugshonden*¹ zijn dergelijke instructies niet opgenomen. De rechter oordeelt echter, dat de aanwezigheid van een drugshond op zich "niet zodanig gevaar zettend is dat verweerder op voorhand tot in detail instructies had moeten opstellen, bijvoorbeeld over de plek waar een hond in ruste zou moeten staan of liggen teneinde te voorkomen dat er over wordt gestruikeld".

Deze zaak valt onder het ambtenarenrecht – is de hond ook een ambtenaar? In de beleving van verweerder blijkbaar niet ... Die noemt het dier onweersproken een 'object', en dat zal hij toch niet gauw zeggen van zijn menselijke werknemers ...

Rechtbank Overijssel 29 oktober 2018, zaaknummer AWB-18_358, ECLI:NL:RBOVE:2018:4082

Woon-werkverkeer met diensthond

Sinds 1 september 2017 is het hondengeleiders niet meer toegestaan om voor het vervoer van de diensthond een dienstauto mee naar huis te nemen. Twee hondengeleiders stapten daarom naar de rechter. De dienstauto moet volgens hen worden gezien als arbeidsplaats: indien nodig kan met de hond in het kader van het werk geweld worden toegepast. Ook hebben ze buiten werktijd de zorgplicht voor de hond. De korpschef (eenheid Midden-Nederland) ziet het anders. In de *Regeling voorzieningen hondengeleiders politie* is bepaald dat een diensthondengeleider in aanmerking komt voor een hogere reiskostenvergoeding. Daarnaast kunnen de hondengeleiders een kooi of een aanhanger voor hun hond krijgen voor in hun privéauto. Daaruit kan worden afgeleid, dat het niet de

¹ Dit protocol is opgenomen in een circulaire uit 2012, nog steeds te raadplegen via <https://www.commissievantoezicht.nl/wetgeving/circulaires/>.

² Zie art. 8 en 9 Regeling voorzieningen hondengeleiders politie, Stcrt. 2010, 7966, laatste wijziging Stcrt. 2018, 57755.

bedoeling is dat voor het woon-werkverkeer een dienstauto wordt gebruikt. ²

De tijd van het vervoeren van een diensthond tussen de woning van de agent en de plaats van het werk wordt ook door de rechter niet aangemerkt als diensttijd. De hondengeleiders zijn dan wel verantwoordelijk voor de zorg voor hun hond, maar ze zijn nog niet aan het werk. De bestuursrechter vat het bondig samen: verweerder zal eisers nooit verplichten om de diensthond met hun eigen auto te vervoeren, maar als zij dat niet willen, zullen ze hun functie in een ander werkterrein uit moeten oefenen.

De korpschef stelt dat de diensthond buiten diensttijd geen diensthond is, maar een hond, waarvoor eisers 'slechts' de zorgplicht hebben (aanhalingstekens in het origineel). "De hond kan dan niet als een arbeidsmiddel worden aangemerkt en mag dan ook niet als geweldsmiddel worden ingezet."

De korpschef doet hier een interessante constatering: de diensthond is buiten werktijd een hond! Daar kom ik nog op terug.

Rechtbank Midden-Nederland 11 september 2018, zaaknummer UTR 18/489 en UTR 18/921, ECLI:NL:RBMNE:2018:4352

Sinds 1 september 2017 is het hondengeleiders niet meer toegestaan om voor het vervoer van de diensthond een dienstauto mee naar huis te nemen

Rijksspeurhond geschopt

In het derde voorbeeld komt de centrale wetsbepaling ter bescherming van dieren in beeld. Het hof acht bewezen dat de verdachte op 25 april 2016 te Schiphol zonder redelijk doel bij een rijksspeurhond pijn heeft veroorzaakt en het welzijn van dat dier heeft benadeeld, door met kracht met zijn voet tegen de flank, althans het lichaam, van die hond te schoppen (artikel 2.1, eerste lid, Wet dieren).

De aangifte van verbalisant 1 wordt op belangrijke punten ondersteund door de verklaringen van verbalisant 2 en een getuige. Verdachte maakte een schopbeweging en raakte de hond vol in haar hals. Verder heeft de getuige, net als verbalisant

1, verklaard dat de verdachte heel boos werd en 'rothond' zei. Toen er een douaneman (verbalisant 2) bij kwam die tegen de verdachte zei dat hij niet zo heftig moest reageren, ging die pas helemaal uit zijn dak.

De verdachte heeft dus een douanehond mishandeld, terwijl de hond in het belang van de samenleving aan het werk was. Dit is een ernstig feit. Daarnaast getuigt het handelen van de verdachte van gebrek aan respect jegens de hond, die zijn werk deed.

Het hof legt een geldboete op van € 500, geheel voorwaardelijk omdat verdachte first offender is.

Toevallig heb ik de zitting in eerste aanleg van deze zaak bijgewoond. Verdachte vertelde dat hij regelmatig reisde, voor wetenschappelijk onderzoek maar ook als mantelzorgverzorger van een heer in een rolstoel. Anders dan gebruikelijk werden die laatste twee nu in verband met een speciale zoekactie naar levende dieren (vlucht uit Brazilië!) door een hond onderzocht. Dat veroorzaakte volgens verdachte veel gedoe en oponthoud – begrijpelijke irritatie, maar geen excuus voor mishandeling.

Hof Amsterdam 10 juli 2018, zaaknummer 23-003436-16, ECLI:NL:GHAMS:2018:2356

Een eeuw terug: redelijk doel

In vroege jurisprudentie over mishandeling (op grond van artikel 254 WvSr, oud) kom je ook schrijnende verhalen tegen. En

wat het in onze ogen nog erger maakt:

de Hoge Raad eiste voor kwalificatie van bepaalde handelingen als 'wreede behandeling' van een dier, dat het opzet van de verdachte gericht was op wreedheid. Dat viel zelden te bewijzen.

Een voerman slaat of schopt zijn uitgeputte paard of trekhond natuurlijk, opdat hij of zij weer opstaat en doorwerkt ...

In een arrest van 11 november 1918

(W 10347), met een trekhond als slachtoffer, zien we het begin van een kentering in het denken van de HR.

Een bloemist en een tuinman hadden een voor een wagen gespannen hond afgetuigd om hem tot trekken aan te zetten. Het Hof in Arnhem achtte de mannen schuldig aan dierenmishandeling, omdat zij de hond opzettelijk hevig tegen zijn kop hadden geschopt. Dat is volgens het Hof geen geschikt middel om een dier aan te sporen om door te lopen.

In de conclusie in cassatie formuleert advocaat-generaal Ledeboer de interpretatie van 'wreede behandeling', zoals voorgestaan door juristen en door de toenmalige Minister van Justitie. Die wijkt af van de harde lijn van de HR. Hij gebruikt daarbij de vergelijking met 'het kastijden van kinderen': Als je daarbij de perken te buiten gaat, is het geen kastijding meer. Dan wil je het kind (bewust of onbewust) pijn doen – en de handeling wordt dan mishandeling. Onder dierenmishandeling moet volgens die redenering worden verstaan het opzettelijk aan een dier toebrengen van leed of letsel, "met overschrijding van hetgeen ter bereiking van een overigens wel geoorloofd doel redelijk toelaatbaar is te achten".

Een voerman slaat of schopt zijn uitgeputte paard of trekhond natuurlijk, opdat hij of zij weer opstaat en doorwerkt ... (Illustratie: Mededeelingen PDM 1931)

